

2018. gada 7. septembrī.

Sugu un biotopu aizsardzības jomas eksperta atzinums par purviem un to aizsardzības nosacījumiem dabas parkā “Piejūra” dabas aizsardzības plāna izstrādei

Eksperta atzinums sagatavots par purvu biotopiem un vaskulāro augu sugām. Atzinums sagatavots Latvijas Dabas aizsardzības fonda (turpmāk – Pasūtītājs) uzdevumā saskaņā ar 13.08.2018. līgumu Nr. PL/PJ/2018-X.

Atzinuma sniegšanas mērķis

Atzinuma sniegšanas un teritorijas apsekošanas mērķis bija izvērtēt purvu biotopu veidus, to izplatību, platības, biotopu kvalitāti, tiem raksturīgās augu sugas dabas aizsardzības plāna izstrādei dabas parkā “Piejūra”, izvērtēt nepieciešamākās rīcības purvu aizsardzībai un apsaimniekošanai, kā arī izmaiņu nepieciešamību purvu aizsardzības nodrošināšanai dabas parka robežās, funkcionālajā zonējumā un individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos.

Teritoriju atrašanās vietas, apsekošanas laiks un metodes

Purvu teritorijas (apsekojamās teritorijas, 1. attēls) identificētas pēc pieejamā biotopu kartējuma un ortofoto.

1. attēls. Apsekotās teritorijas.

Teritorija apmeklēta 2018. gada 11. un 12. jūlijā. Abās apsekojuma reizēs apstākļi bija piemēroti biotopu veidu un to raksturojošo sugu noteikšanai. Apsekošanai veltītas divas dienas. Purvi izstaigāti maršruta veidā.

Novērtēta īpaši aizsargājamo biotopu sastopamība, tostarp Eiropas Savienības (ES) nozīmes aizsargājamo biotopu sastopamība, fiksētas sastopamās augu sugas un to augšanas apstākļi. Biotopi identificēti atbilstoši ES nozīmes aizsargājamo biotopu noteikšanas metodikai (Auniņš (red.) 2013). Metodikā noteikta arī Latvijā sastopamo ES nozīmes aizsargājamo biotopu atbilstība Latvijā aizsargājamo biotopu sarakstam Ministru kabineta 20.06.2017. noteikumos Nr. 350 „Par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu”. Sugu atbilstība īpaši aizsargājamo sugu statusam noteikta atbilstoši Ministru kabineta 14.11.2000. noteikumiem Nr. 396 „Par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”. Izvērtēta situācijas atbilstība 2017. gada biotopu kartējumam (Pasūtītāja iesniegtas biotopu apsekošanas anketas un kartējums).

Darba gaitā izvērtēti šādi informācijas avoti:

- Dabas datu pārvaldības sistēmā „Ozols” pieejamā informācija par sastopamajiem īpaši aizsargājamiem biotopiem un sugām (ES nozīmes aizsargājamo biotopu kartējums, bioloģiski vērtīgo zālāju kartējums);
- 2017. gada biotopu kartējums un ekspertu aizpildītās purvu biotopu apsekošanas anketas;
- PSRS ģenerālštāba topogrāfiskās kartes;
- Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūras karšu pārliks (<http://kartes.lgia.gov.lv/kartes.html>) – dažādu periodu ortofotokartes, topogrāfiskās kartes;
- cita informācija no literatūras par teritorijas raksturu, sastopamajām sugām u. c.

Pēdējo 15 gadu laikā veiktie purvu pētījumi dabas parkā “Piejūra”

Dabas parka “Piejūra” purvos veģetācija un flora ir maz pētīta. Dažās no purvu platībām pētīta veģetācija un vaskulāro augu flora, taču šie pētījumi nav aptvēruši visus dabas parkā atrodamos purvus. L. Auniņa (Salmiņa), veicot limnogēno purvu veģetācijas pētījumus visā Latvijā, aprakstījusi veģetāciju pie Garezeriem (Salmiņa 2009). U. Suško 20. gs. 80. gados pētījis Dienvidu (jeb Rietumu) Garezera vaskulāro augu floru un sagatavojis ezera un tā piekrastes floras sarakstu un atlantu, kartējot sugas regulārā 50 x 50 m kvadrātu tīklā (Suško 1990).

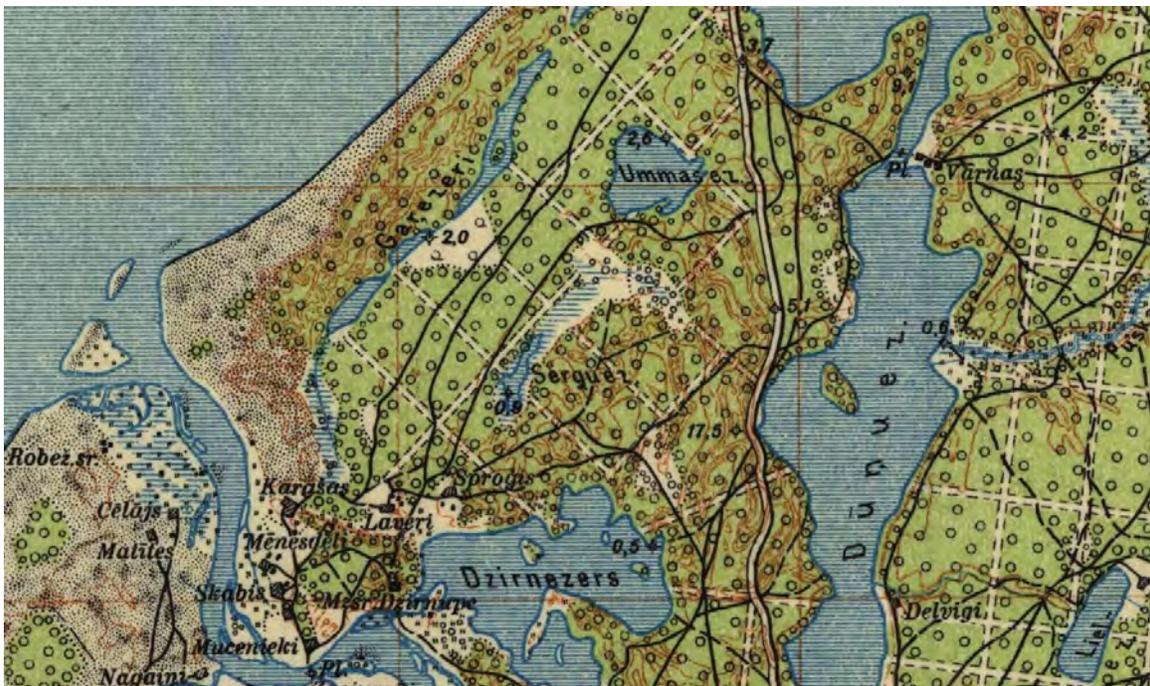
Visā dabas parka teritorijā divas reizes veikta aizsargājamo purvu biotopu inventarizācija un kartēšana. Biotopu inventarizācija un kartēšana šajā teritorijā un piegulošajā jūras krasta kāpu joslā veikta 2004. gadā LIFE programmas projekta “Piekrastes biotopu aizsardzība un apsaimniekošana Latvijā” ietvaros. Pēc tam atkārtoti purvu (un cita veida) biotopi kartēti 2017. gadā pēc aktualizētas metodikas (Auniņa 2016), par katru biotopu laukumu aizpildot apsekošanas anketu.

Reljefs, augsnes un mitruma apstākļi

Atbilstoši Latvijas fiziogēogrāfiskajai rajonēšanai teritorija atrodas Piejūras zemienē (Ramans, Zelčs 1995). Reljefs apvidū, kur dabas parkā “Piejūra” sastopami purvi, ir saposmots, to veido kāpas, vietām ļoti izteiktas, ar lielu relatīvo augstumu un stāvām nogāzēm. Šādos apstākļos starpkāpu ieplakās izveidojušies beznoteces vai vājas noteces apstākļi, kas veicina minerālgrunts pārpurvošanos. Purvu pamatnē ir smalkgraudaina

3. attēls. Serģa ezers (Serge S.) Rīgas apriņķa ceļu kartē (*Wegkarte des Rigaschen Kreises mit Kischpiels- und Guts Grenzen*, 1: 210 000, izdota 1905. gadā).

4. attēls. Serģa ezers Latvijas Armijas Štāba Ģeodēzijas-Topogrāfijas daļas 1927. gada izdevuma pēc 1906. gada uzņēmuma. Ezera līmenis acīmredzot jau ir pazemināts un atklāts ūdens saglabājies tikai ezera dienvidu daļā.

Zemes lietojums purvu platībās

Nevienā no dabas parka “Piejūra” teritorijā esošajiem purviem nav intensīvas izmantošanas. Visi purvi ir dabiskas, cilvēka darbības maz ietekmētas teritorijas, kurās dominē dabiski procesi. Nelielā intensitātē purvus ietekmē ogošana (dzērvenes, lācenes), rekreācija (peldvietas ezera krastā, uguns kuri, atpūtas vietas) un sadzīves atkritumi.

Purvu biotopi dabas parkā “Piejūra”

Lielākā daļa Serģa purva atbilst Eiropas Savienības (ES) nozīmes aizsargājamam biotopam¹ 7140 *Pārejas purvi un slīkšņas* (2. variants – limnogēni purvi, 5.–7. attēls) – atbilst Latvijā īpaši aizsargājamam biotopam *Pārejas purvi un slīkšņas*, bet ziemeļu daļa – ES nozīmes aizsargājamam biotopam 7110* *Aktīvi augstie purvi* (8. attēls).

5. attēls. Pārejas purvs ar purva cūkausi Serģa dienvidaustrumu daļā. Relatīvi nesena ūdens līmeņa paaugstināšana izraisījusi masveidīgu krūmu un koku kalšanu.

6. attēls. Pārejas purvs ar uzpūsto grīsli Serģa ziemeļu daļā.

7. attēls. Lielas platības Serģa ezerdobē aizņem niedru audzes. Vietām, īpaši purva malās, raksturīgs aizaugums ar melnalkšņiem, bērziem, priedēm.

8. attēls. Augstais purvs Serģa ezerdobes ziemeļu daļā. Vietām purvs ir klajš, tomēr lielākoties apaudzis ar priedītēm.

Nelieli purvi izveidojušies Dienvidu Garezera krastos, pāraugot ezeram (dienvidu, austrumu un ziemeļu krastā) – gan pārejas purvi (biotops 7140 *Pārejas purvi un slīkšņas*, 2. variants, 9. attēls) – atbilst Latvijā īpaši aizsargājamam biotopam *Pārejas purvi un slīkšņas*, gan augstie purvi (7110* *Aktīvi augstie purvi*, 10. attēls) un Ziemeļu Garezera austrumu krastā (neatbilst ES nozīmei un/vai īpaši aizsargājamam biotopam, ļoti liels krūmu aizaugums). Vairāki nelieli pārejas purviņi izveidojušies starpkāpu ieplakās starp

¹ Iekļauts Padomes Direktīvas 92/43/EEK (1992. gada 21. maijs) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību I pielikumā.

Dienvidu Garezeru un jūru (7140 *Pārejas purvi un slīkšņas*, 1. variants, 11. attēls). Dabas parka teritorijā neliels pārejas un zemais purvs atrodams mežainu kāpu ieplakā pie Baznīcargas starp Lilasti un Pabažiem (7140 *Pārejas purvi un slīkšņas*, 1. variants, 12. attēls).

9. attēls. Neliels pārejas purvs Dienvidu Garezera dienvidu krastā.

10. attēls. Augstais purvs Dienvidu Garezera dienvidu krastā.

11. attēls. Lielākais no pārejas purviņiem starpkāpu ieplakā starp Dienvidu Garezeru un jūru. Sugu sastāva ziņā visi nelielie purviņi ir līdzīgi.

12. attēls. Neliels pārejas purviņš pie Baznīcargas dienvidos no Saulkrastiem. Purviņš samērā aizaudzis ar kokiem un krūmiem – pārejas stadijā uz purvainu mežu.

ES nozīmes aizsargājamo biotopu platības un laukumu konfigurācija pēc apsekojuma dabā 2018. gadā sakrīt ar 2017. gadā no Pasūtītāja saņemtā kartējumu. Izskatītas arī biotopu poligonu anketas. Ne kartējumā, ne anketās nav nepieciešami labojumi.

Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamo purvu biotopu platību izmaiņas un to iemesli

Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamo biotopu platību atšķirības, salīdzinot vairākus datu avotus, parādītas 1. tabulā.

1. tabula. Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamo biotopu platību atšķirības dažādos datu avotos.

Biotopa veids	Dabas datu pārvaldības sistēma "Ozols" (ha)	Natura 2000 standarta datu forma (ha)	2017. gada kartējums (ha)	Izmaiņu iemesls
7110* Aktīvi augstie purvi	0,73	0,7	6,3	Būtiskas izmaiņas dabā biotopa platībā nav notikušas. DDPS "Ozols" un līdz ar to arī Natura 2000 standarta datu formā ir kļūdaini dati (secināms pēc spēkā esošā dabas aizsardzības plāna teksta). Tagad precizēts kartējums. 2017. gadā kartēts, izmantojot aktualizētas biotopu noteikšanas un kartēšanas metodikas.
7140 Pārejas purvi un slīkšņas	5,07	5	34,6	Būtiskas izmaiņas dabā biotopa platībā nav notikušas. Precizēts kartējums; jauna aktualizēta biotopu noteikšanas un kartēšanas metodika; detalizētāks apsekojums. Lielākais platības pieaugums Serģa purvā, kur 2017. gada kartējumā iekļauta gandrīz visa ezerdobes platība – viss purva komplekss, ieskaitot platības, kur dominē niedres.

2018. gada apsekojuma laikā konstatēts, ka purvu platība ir dinamiska (skat. *Ietekmējošie faktori*) – pie Serģa purva notiek aktīvs pārpurvošanās process, un tā rezultātā palielinās purva platība uz teritorijas rietumu daļā sastopamā purvainā meža rēķina (purvainā meža platība samazinās, pieaug purva platība). Taču 2018. gada vasarā bija pārāgi vērtēt platību izmaiņas.

Līdz ar jau dažu gadu laikā lielākā daļa pašlaik vēl dzīvo priežu un citu koku Serģa ezerdobes rietumu malā būs nokaltusi, būs pilnībā nomainījusies zemsedzes veģētācija. Pārpurvošanās process skar aptuveni 8–9 ha. Process vismaz dažu gadu desmitu perspektīvā uzskatāms par neatgriezenisku, jo koku kalšana vairs nav apturama arī, ja pazemina ūdens līmeni Serģa ieplakā. Līdz ar to kādu laiku starpstadijā starp mežu un atklātu purvu nokaltušais mežs kļūst piemērots daudzām sugām, kas atkarīgas no mirušās koksnes, tostarp dzeņiem un to barības objektiem. Nokaltušajā un kalstošajā mežaudzē ir daudz lielu dimensiju vecu priežu, arī bērzu.

Ietekmējošie faktori

Serģa purvs

Serģa purvs veidojies cilvēka darbības rezultātā, izrokot kādreizējā Serģu ezera galā grāvi ar vairākiem atzariem un nolaižot ezera līmeni. Tāpēc purvs ir jauns, tā veidošanās sākusies nesen – 20. gs. sākumā. Grāvji purva dienvidu galā saglabāties līdz mūsdienām. Atbilstoši VSIA “Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi” uzturētajam Meliorācijas digitālajam reģistram grāvis Serģa ezerdobē ir koplietošanas ūdensnoteka Nr. 5211:327 (līdz Skautu ielai); dienvidos no Skautu ielas – pašvaldības nozīmes koplietošanas ūdensnoteka. Notece no Serģa purva ieplakas ir dienvidu virzienā uz Dzirnezeru un Gauju. Grāvja izteka no Serģa tiek regulēta ar regulējamu caurteku, kas 2018. gada vasarā bija aizvērts, līdz ar to noteces no ezerdobes faktiski nebija. Spriežot pēc tālāk aprakstītās situācijas, noteces nav vai tā būtiski samazināta vairāku pēdējo gadu laikā.

Pēc Pasūtītāja sniegtās informācijas, sazinoties ar Carnikavas pašvaldību, saņemta informācija, ka ūdens līmenis Serģa purvā tiek regulēts ar caurtekas-regulatora palīdzību pie Serģu ielas [t. i., ezerdobes dienvidu galā] un to veic pašvaldības uzņēmums “Carnikavas komunālserviss” darbinieki. Pēc 2014. gada DKS “Zvejnieks-1” sūkņu stacijas rekonstrukcijas ūdens līmenis Serģu purvā pēc vadības norādījumiem tiek uzturēts maksimāli paaugstināts, lai būtu mazākas elektroenerģijas izmaksas sūkņu stacijas darbināšanai, DKS “Zvejnieks-1” teritorijā uzturētu optimālus hidromelioratīvos apstākļus un neciestu infrastruktūra.

2018. gadā konstatēts, ka gandrīz visā Serģa ezerdobes platībā marginālajā zonā, īpaši dienvidu un rietumu daļā notiek aktīva pārpurvošanās – purva platības palielināšanās. Par to liecina pēdējo gadu laikā nokaltušās mežaudzes visā ezerdobes dienvidu un rietumu daļā, kas iepriekš bijušas aizaugušas ar mežu (mežaudžu plānā – purvājs, šaurlapju kūdrenis). Dienvidu daļā lielā platībā nokaltuši arī krūmi (galvenokārt krūklī). Būtiska ūdens līmeņa celšanās notikusi nesen – aptuveni pēdējo pāris gadu laikā. Rietumu daļā samērā lielās platībās (8–9 ha) notikusi un turpinās vecu priežu mežaudžu (120–180 gadi pēc meža taksācijas datiem) kalšana. To vietā veidojas purvs; pašlaik – nokaltušas vai daļēji nokaltušas mežaudzes ar zāļu un pārejas purviem raksturīgu zemsedzi (13., 14. attēls).

13. attēls. Serģa ezerdobes rietumu daļā pēdējos dažos gados notikusi vecās priežu mežaudzes daļēja applūšana un pārpurvošanās, kā arī notiek koku kalšana. Zemsedzē kalst sīkkrūmi, iznīkst sausieņu mežiem raksturīgās sūnu sugas, un to vietā ieviešas spilves un sfagni.

14. attēls. Mežaudzes vietā izveidojies pārejas purvs Serģa ezerdobes rietumu daļā.

Serģa purvā notiek arī bebra darbība, tomēr, spriežot pēc novērotā, tā nav ar būtisku ietekmi uz purvu (vienīgais grāvis, pa kuru notiek notece no purva, ir ezerdobes dienvidu galā pie Serģu ielas – ar regulējamu caurteku, nevis bebru aizsprostota). Būtiskās ūdens līmeņa pārmaiņas, visticamāk, radījusi noteces mazināšana ar caurteces regulatoru ezerdobes dienvidu daļā pie Skautu ielas.

Serģa dienvidu daļā, arī purvā, pie Skautu ielas tiek izmesti sadzīves un dārza atkritumi. Visticamāk, tādā veidā līdz ar dārza atkritumiem purva malā nonākušas arī invazīvas augu sugas puķu sprigane *Impatiens glandulifera*, Kanādas zeltgalvīte *Solidago canadensis*. Taču apstākļi invazīvo augu sugu izplatībai Serģa purvā nav piemēroti (pārāk slapjš), līdz ar to tās uzskatāmas teritorijai raksturīgajiem purva biotopiem vismaz pagaidām maznozīmīgu apdraudējumu.

Citas būtiskas ietekmes nav konstatētas. Serģa ziemeļu daļā augstajā purvā tiek lasītas dzērvenes un lācenes, taču tam nav būtiskas ietekmes uz purvu.

Purvi Dienvidu Garezera krastos

Dienvidu Garezera dienvidu galā izrakts grāvis (pēc Meliorācijas digitālā reģistra – koplietošanas novadgrāvis Nr. 52111:02) ar notecu uz Gauju (grāvju sistēmā savienots arī ar Dzirnezaru). Grāvja rakšanas laiks nav zināms, visticamāk – 20. gs. pirmā puse. Grāvis ir maz aizaudzis, funkcionē, vizuāli novērojama ūdens plūsma (15., 16. attēls).

15. attēls. Grāvis pie iztekas no Dienvidu Garezera. Iztekas vieta aizaugusi ar niedrēm, tomēr grāvi ir neliela ūdens plūsma.

16. attēls. Grāvis purvainā mežā uz dienvidiem no Dienvidu Garezera. Grāvis maz aizaudzis, funkcionē, tomēr tā ietekme uz purvu un purvaino mežu mūsdienās vērtējama kā nebūtiska.

Grāvim pašlaik vairs nav būtiskas ietekmes uz Dienvidu Garezera dienvidu piekrastes purvu, ekosistēma ir nostabilizējusies (lai gan sākotnēji pēc izrakšanas tas, visticamāk, sekmējis ezera dienvidu krasta aizaugšanu ar mežu). Būtiskākais ietekmējošais faktors ir dabiskā sukcesija, kā rezultātā pārejas purvi ar laiku pārveidosies augstajos purvos.

Ezera dienvidu galā ir vairāki nelieli dīķi un daļēji aizaugušas, ar ūdeni aizpildījušās bedres, kas visticamāk, radušās, nelielos apmēros rokot kūdru. Kūdras rakšanas laiks nav zināms – iespējams, 20. gs. sākums. Nelieli dīķi nerada būtisku ietekmi uz purvu un pilnībā “integrējušies” purva-purvaina meža ainavā.

Dienvidrietumu krastā ir neliela stihiski ierīkota atpūtas vieta (peldvieta) ar zemu izmantošanas intensitāti, apsekošanas laikā konstatēta neliela ugunsкура vieta un sadzīves atkritumi (17. attēls).

17. attēls. Mazintensīvi izmantota atpūtas vieta un peldvieta Dienvidu Garezera dienvidaustrumu krastā.

Kopumā purvs maz ietekmēts. Purvs tiek izmantots arī dzērveņu lasīšanai.

Dienvidu Garezera dienvidrietumu krastā konstatēta bebru mītne, taču nav bebru darbībai nav būtiskas ietekmes uz ezera piekrastes purviem.

Citi purvi

Citos purvos dabas parkā grāvji vai citas būtiskas ietekmes nav konstatētas. Galvenais ietekmējošais faktors ir dabiskā sukcesija. Tās rezultātā nelielie pārejas un zāļu purvi ar laiku aizaug ar mežu (potenciāli ar melnalkšņu staignāju mežu). Šīs teritorijas nav piemērotas ne ogošanai, ne rekreācijai, tāpēc arī nav paredzams, ka tajos varētu būtiski palielināties antropogēnā ietekme.

Iepriekš veiktā purvu biotopu apsaimniekošana

Nekāda veida purvu biotopu apsaimniekošana to kvalitātes vai tur mītošo sugu uzlabošanai līdz šim nav veikta.

Purvu veģetācija un konstatētās augu sugas

Serģa purvs lielākajā daļā platības ir ļoti slapjš un slīkšņains, īpaši dienvidu daļā, dienvidu daļā ar atklātu ūdeni. Purvā dominē niedru audzes – vietām tās ir niedru tīraudzes, bet vietām nelielā īpatsvarā niedru audzēs atrodamas arī zāļu un pārejas purviem raksturīgas augu sugas (uzpūstais grīslis *Carex rostrata*, purva cūkausis *Calla palustris*, sfagni, mīkstā dumbrene *Calliergon cordifolium*). Niedrāji mijas ar atklātiem pārejas purvu fragmentiem, kuros raksturīga barības vielām nabadzīgu purvu augājs ar uzpūsto grīslī, makstaino spilvi *Eriophorum vaginatum*, šaurlapu spilvi *E. polystachion*, strupo sfagnu *Sphagnum flexuosum*, spuraino sfagnu *S. squarrosum*. Purva malās raksturīgas purva cūkauša audzes ar uzpūsto grīslī, dzelzszāli *Carex nigra*, purvāja ciesu *Calamagrostis canescens*, makstaino spilvi, purva rūgtdilli *Peucedanum palustre*, vietām sastopama purva krokvēcelīte *Aulacomnium palustre*, mīkstā dumbrene). Vietās ar atklātu ūdeni sastopama parastā mazlēpe *Hydrocharis morsus-ranae* un pūslenes *Utricularia* spp.

Rietumu daļā, kur ūdens līmeņa paaugstināšanās dēļ notiek aktīva pārpurvošanās, pēdējo pāris gadu laikā nokaltuši sīkkrūmi (purva vaivariņš *Ledum palustre*, melle *Vaccium myrtillus* u. c.), kas auguši purvainajā priežu mežā, un to vietā ieviešas makstainā spilve un sfagni. 2018. gada vasarā novērots aktīvs pārpurvošanās process un augu sabiedrību nomaiņa, koku kalšana.

Pārejas purvs Serģa ezerdobē vietām aizaudzis ar bērziem, melnalkšņiem, priedēm, īpaši rietumu malā. Dienvidu un rietumu daļā ezerdobe vietām bija aizaugusi ar priežu mežaudzi, bet dienvidu daļā bijis blīvs krūkļu *Frangula alnus* krūmājs, taču priedes un krūmi 2018. gadā bija jau gandrīz iznīkuši ūdens līmeņa paaugstināšanās dēļ. Tā rezultātā pēc dažiem gadiem tur izveidosies atklāts vai ar krūmiem daļēji aizaudzis purvs ar vecu, lielu dimensiju priežu un bērzu sausokņiem).

Serģa ziemeļu un ziemeļaustrumu daļā, kas pēc ezera līmeņa pazemināšanas nosusinājusies visātrāk, izveidojies augstais purvs, kas daļā platības aizaudzis ar purvainu mežu. Veģetācija tipiska augstajiem purviem, raksturīgs ciņu mikroreljefs ar sfagniem (Magelāna sfagns *Sphagnum magellanicum*, brūnais sfagns *S. fuscum*, iesarkano sfagnu *S. rubellum*), makstaino spilvi, sīkkrūmiem (sila virsi *Calluna vulgaris*, melno visteni *Empetrum nigrum*, purva vaivariņu, polijlapu andromedu *Andromeda polifolia*, ārkauša kasandru *Chamaedaphne calyculata* – pēdējā veido audzes purvainajā mežā Serģa ziemeļu daļā, nedaudz sastopama arī atklātā purva daļā), rasenēm *Drosera rotundifolia* un *D. anglica*, lāceni *Rubus chamaemorus*, purva dzērveni *Oxycoccus palustris*. Augstais purvs apaudzis lielākoties ar purvam raksturīgām priedītēm (purvam raksturīgas priežu formas, noapaļotas galotnes, izlocīti stumbri un zari).

Serģa ezera krastā pārejas purvā 2018. gada augustā konstatēta viena īpaši aizsargājama augu suga – purva sūnene *Hammarbya paludosa* (1 ind.) (I. Priedniece, L. Enģele, 2018, *pers. kom.*). Kopumā Serģa purva apstākļi lielākajā daļā platības ir īpaši aizsargājamām augu sugām maz piemēroti (taču tas pats par sevi neliecina par purva biotopa sliktu kvalitāti).

Purvi Garezeru krastos ir dažādās attīstības stadijās. Nelielās platībās Dienvidu Garezera austrumu, ziemeļu un dienvidu krastā sastopami pārejas purvi. Ļoti šaurā joslā (līdz 3 m) pārejas purvu augājs sastopams arī dienvidaustrumu un dienvidrietumu krastā (tomēr nelielās platības dēļ tas biotopu kartēšanas izpratnē pieskaitāms augstajam purvam), bet lielāko platību Dienvidu Garezera dienvidu piekrastē aizņem augstais purvs. Visi purvi attīstījušies, aizaugot ezeram. Pārejas purvos raksturīgas galvenokārt grīšļu sugas (uzpūstais grīslis, pūkaugļu grīslis *Carex lasiocarpa*, dzelzszāle), sastopams puplaksis *Menyanthes trifoliata*, purva cūkausis, dzeltenā ķekarzeltene *Naumburgia thyrsoflora*, purva dzērvene, parastā purvpaparde *Thelypteris palustris*, purva vārnkāja, apaļlapu rasene *Drosera rotundifolia* u. c., sūnu stāvā – strupais sfagns, spurainais sfagns.

Dienvidu (jeb Rietumu) Garezera floru 20. gs. 80. gadu beigās pētījis U. Suško (Suško 1990). Dabas datu sistēmā “Ozols” ietverta informācija, ka Dievidu Garezera dienvidrietumu krastā konstatēta īpaši aizsargājama augu suga vidējā rasene *Drosera intermedia* (apsekotājs U. Suško 1988. gadā). Taču, apsekojot teritoriju 2018. gadā, vidējā rasene nav konstatēta. Arī 20. gs. 80. gadu beigu pētījuma rezultātos (Suško 1990) šī suga nav ietverta, tāpēc dabas datu sistēmā “Ozols” dati par šīs sugas sastopamību pie Dienvidu Garezera, visticamāk, ir kļūda.

No reti sastopamām, aizsargājamām sugām U. Suško Dienvidu Garezera dienvidu galā konstatējis arī sīpoliņu doni *Juncus bulbosus*. Tas 2018. gadā netika konstatēts.

Purvs ar pārejas purva pazīmēm konstatēts arī **Ziemeļu Garezera austrumu krastā**, tomēr tajā raksturīgs liels krūmu aizaugums (galvenokārt krūkļi), līdz ar to tas neatbilst ES nozīmes biotopam 7140 *Pārejas purvi un slīkšņas* minimālajām prasībām. Lielāko daļu purva aizņem augājs, kurā sastopamas dažādu zāļu purvu sugas, piemēram, purva

cūkausis, parastā zeltene, krastkaņepe *Eupatorium cannabinum*, purva rūgtdille, purva vijolīte *Viola palustris*, lielā ūdenszāle *Glyceria maxima*, iesirmais grīslis *Carex canescens*, purva kosa *Equisetum palustre*, parastā purvpaparde, parastā ķekarzeltene u. c., sūnu stāvā – spurainais sfagns, purva sfagns *Sphagnum palustre*, dzegužlini *Polytrichum* spp., purva krokvācelīte *Aulacomnium palustre* u. c. Koku stāvā atsevišķas priedes un bērzi, blīvs krūmu stāvs, ko veido galvenokārt parastais krūklis *Frangula alnus*. Šaurā joslā gar Ziemeļu Garezeru austrumu krastu sastopama veģetācija ar augsto grīslis *Carex elata* (ciņi), starp kuriem aug parastā zeltene *Lysimachia vulgaris* un purva vārnkāja, kā arī dažas ūdensaugu sugas, piemēram, parastā mazlēpe *Hydrocharis morsus-ranae*. Šādu augāju tur konstatējusi arī L. Auniņa (Salmiņa), pētot limnogēnos purvus Latvijā un klasificējusi to kā *Caricetum elatae* augu sabiedrību (Salmiņa 2009).

Purvi starp Dienvidu Garezeru un jūru ir sugām nabadzīgi. Tajos augāju veido galvenokārt sfagni (strupais sfagns, spurainais sfagns), dzegužlini, pūkaugļu grīslis, uzpūstais grīslis, purva cūkausis, dzeltenā ķekarzeltene, purva vārnkāja. Krūmu stāvā kārsli (pelēkais kārkls *Salix cinerea*, ausainais kārkls *S. aurita*) – kopumā krūmu maz. Sastopami melnalkšņi *Alnus glutinosa*.

Pārejas purvā pie Baznīcargas veģetācija līdzīga purviņiem starp Dienvidu Garezeru un jūru. Augājā dominē uzpūstais grīslis un sfagni. Purviņā raksturīgs izteikts koku stāvs, ko veido purva bērzs *Betula pubescens*, sastopamas atsevišķas priedes un melnalkšņi. Krūmu stāvs neizteikts, sastopami kārkli.

Purvu un tajos sastopamo augu sugu sociālekonomiskā vērtība

Dabas aizsardzības vērtība	Sociālekonomiskā vērtība	Ietekmējošie faktori (+ pozitīvi, - negatīvi)
<p>Divi ES nozīmes aizsargājami purvu biotopi 40.9 ha platībā</p> <p>Ligzdošanas, barošanās, atpūtas un uzturēšanās vieta putniem.</p> <p>Dzīvotne tikai purviem raksturīgām, tostarp retām augu un dzīvnieku sugām.</p>	<p>Ainaviski interesantas un īpatnējas teritorijas.</p> <p>Ogošanas vietas.</p> <p>Ārstniecības un dekoratīvo augu ievākšanas vietas.</p> <p>Rekreācijas un iedvesmas vietas.</p> <p>Tūrisma un dabas izziņas resurss.</p> <p>Medību vietas.</p>	<p>(+) Nosusināšanai pašlaik nav būtiskas ietekmes uz purviem.</p> <p>(-) Neplānota, nesaprātīga rekreācija (izmīdīšana, peldvietas, ugunsgrābi vietas) – izraisa purvu zemsedes degradāciju.</p> <p>(-) Sadzīves atkritumu izgāšana purvā (Serģī) – piesārņojums, tostarp ar potenciāli bīstamām vielām.</p> <p>Purvos darbojas bebri, bet to ietekme plāna izstrādes brīdī vērtējama kā neitrāla.</p>

Dabas parka “Piejūra” purvos sastopami ārstniecības augi un citādi tradicionāli dažādām vajadzībām izmantoti augi, kas gandrīz nav sastopami citos biotopos (piemēram, puplaksis, vārnkāja, vaivariņi). Augstie purvi var kalpot kā bišu ganību vieta. Purvos mītošajiem tauriņiem, spārēm un citiem kukaiņiem piemīt rekreācijas vērtība (vērošana, fotografēšana).

Dabas parka “Piejūra” purvos ir nelieli kūdras resursi, kas nav rūpnieciski izmantojami ne apjoma dēļ, ne īpaši aizsargājamās dabas teritorijas ierobežotas izmantošanas dēļ. Tāpat purvos ir koksnes resursi, taču arī tie apjoma un ierobežotas izmantošanas nosacījumumu dēļ nav uzskatāmi par vērtīgiem.

Taču nozīmīga ir purvu ekosistēmas loma, regulējot dabā ūdens apriti, mazinot plūdu risku, un uzkrājot oglekli, kas tādējādi nenonāk atmosfērā un kalpo kā oglekļa dabiska

“noliktava”. Dabiskiem un maz ietekmētiem purviem ir būtiska loma klimata regulēšanā, piesaistot siltumnīcas efekta gāzes.

Citas dabas vērtības

Dabas parka “Piejūra” purvos nav konstatētas citas nozīmīgas vai īpaši aizsargājamas dabas vērtības (piemēram, aizsargājami koki, liela izmēra akmeņi, avoti).

Pētāmās teritorijas aizsargājamo dabas un ainavas vērtību labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības un darbības

Izmaiņas dabas parka robežās un funkcionālajā zonējumā

Purvu aizsardzības nodrošināšanai nav nepieciešamas dabas parka robežu un/vai funkcionālā zonējuma izmaiņas, ja tiek saglabātas pašlaik spēkā esošajos individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos noteiktās aizliegtās darbības attiecībā uz dabas parku kopumā, dabas lieguma un dabas parka zonām.

Purvu aizsardzības nodrošināšanai noteikumos jā saglabā regulējums, kas nosaka, ka dabas parka un dabas lieguma zonās (ja netiek mainītas zonu robežas un visi purvi saglabājas pašlaik spēkā esošajās zonās) bez Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas aizliegts veikt darbības, kas izraisa (vai var potenciāli izraisīt) pazemes ūdeņu, gruntsūdeņu un virszemes ūdeņu līmeņa maiņu.

Teritorijā sastopamo purvu aizsardzībai ir būtiski, lai nebūtu pieļaujama no Serģa ezerdobes iztekošā un no Dienvidu Garezera iztekošo grāvju padziļināšana (var nelabvēlīgi ietekmēt purvu hidroloģisko režīmu).

Purvu biotopu apsaimniekošana

Dabas parka “Piejūra” purvos pašlaik un tuvākajos desmit gados nav nepieciešama koku un krūmu izciršana vai citi apsaimniekošanas darbi. Daži mazie purviņi dabiskās sukcesijas ceļā aizaug (starpkāpu ieplakās starp Dienvidu Garezeru un jūru, pie Baznīcargas), tomēr, ņemot vērā, ka to vietā veidojas staignāju mežs vai purvainis mežs (arī īpaši aizsargājami biotopu veidi), iejaukšanās sukcesijā nav nepieciešama. Aizaugšanu, vismaz ne tiešā veidā, nav sekmējusi cilvēka darbība (piemēram, nosusināšana).

Tomēr, ja ar laiku tiek novērota pastiprināta purvu aizaugšana un var būt nepieciešama koku apauguma samazināšana, normatīvajā regulējumā jāparedz iespēja veikt koku un krūmu izciršanu purvos ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju.

Monitorings

Ieteicams ūdens līmeņa monitorings Serģa dienvidu daļā pie caurtekas, vismaz reizi piecos gados novērtējot arī biotopu stāvokli purvā un purvam rietumu malā piegulošajam purvainajam mežam. Ja pašreizējais ūdens līmenis tiks pazemināts, mežaudzes ezerdobes rietumu daļā paliks nokaltušas, bet mežs to vietā, visticamāk, neveidosies. Ilgā laikā atkal var izveidoties purvainis mežs (pirmajās desmitgadēs, iespējams, krūmājs). Ūdens līmeņa nesenās pārmaiņas un to ietekme (mežaudžu kalšana) jāvērtē kopā ar sugu (putnu, bezmugurkaulnieku) “interesēm”. Ja nav konstatējamās būtiskas pretrunas (neveidojas šo sugu grupu aizsargājamām sugām nelabvēlīgi apstākļi), tad ūdens līmeņa pazemināšana nav pieļaujama.

Citu purvu biotopu monitorings nav prioritārs.

Purvu biotopu monitorings veicams nacionālās bioloģiskās daudzveidības monitoringa ietvaros apakšprogrammā “Natura 2000 vietas” (Augi un biotopi), ja dabas parkā “Piejūra” paredzēta purvu apsekošana.

Literatūra un informācijas avoti

- Auniņa L. 2016. Purvu biotopu apraksti (4. pielikums). ES nozīmes biotopu izplatības un kvalitātes apzināšanas un darbu organizācijas metodika. Dabas aizsardzības pārvalde, apstiprināta ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra K. Gerharda 22.07.2016. rīkojumu Nr. 188.
- Auniņš A. (red.) 2010. Eiropas Savienības aizsargājami biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata. Latvijas Dabas fonds, Rīga.
- Auniņš A. (red.) 2013. Eiropas Savienības aizsargājami biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata, 2. papildināts izdevums. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, Latvijas Dabas fonds, Rīga.
- Dabas aizsardzības pārvalde, 2018. Dabas datu pārvaldības sistēma „Ozols”, www.ozols.daba.gov.lv.
- Dunsdorfs E. 1934. Gaņezera senraksti. Gaņezera Raksti Nr. 5 (01.01.1934.)
- Ezeri.lv, www.ezeri.lv (skafīts 02.07.2018.).
- Latvijas kūdras purvu ģeotelpiskā karte. Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs, http://www2.meteo.lv/kudras_inovācijas/login.php?vaitalak=1
- Ludwig F. 1908. Die Küstenseen des Rigaer Meerbusens. Arbeiten Naturforscher Vereins (Druck von W. F. Hacker, Riga), Neue Folge, Heft 11.
- Ramans K., Zelčs V. 1995. Fizioģeogrāfiskā rajonēšana. Latvijas daba, 2. 74.–76. lpp.
- Salmiņa L. 2009. Limnogēni purvu veģetācija Latvijā. Latvijas Veģetācija 19: 1–193.
- Suško U. 1990. Rietumu Gaņezera flora. DPI, Daugavpils, 116 lpp.

Agnese Priede

Dr. geogr., sugu un biotopu aizsardzības jomas eksperte. Tālr. 29640959, agnesepriede@hotmail.com

Eksperta sertifikāta Nr. 016, izsniegts Dabas aizsardzības pārvaldē 14.06.2010., derīgs līdz 13.06.2023., eksperte tiesīga sniegt atzinumus par vaskulārajiem augiem, mežiem un virsājiem, purviem, zālājiem, jūras piekrasti. Sertifikāts izsniegts saskaņā ar Ministru kabineta 2010. gada 16. marta noteikumiem Nr. 267 „Sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu sertificēšanas un darbības uzraudzības kārtība”, ekspertu reģistrs pieejams: https://www.daba.gov.lv/public/lat/dabas_eksperti/